

Mångfasetterad bild av Zelenskyj

Biografen om *Volodymyr Zelenskyj – I huvudet på en hjälte* är skriven av **Régis Genté** och **Stéphane Siohan**, två franska journalister med djup kunskap om Ukraina. De verkar bägge två just nu som korrespondenter i det pågående kriget. Materialet i boken bygger på flera år av reportage och analyser av politiken i Ukraina och i det forna Sovjetunionen.

Biografen beskriver Zelenskyjs väg från välkänd komiker och skådespelare till president och krigshjälte, där han blir symbolen för hela den ukrainska omvälvningen.

Zelenskyj föddes 1978 i dåvarande Sovjetunionen, i den ryskspråkiga sydöstra delen av Ukraina. Han växte upp i en sovjetisk mönsterfamilj. Föräldrarna var forskare av judisk härkomst, mamma ingenjör, pappa matematiker och professor i informationsteknik och under tjugo år dessutom ekonomi/teknik attaché i Mongoliet. Farfar dekorerades med Röda stjärnans orden vid två tillfällen, farfars far och dennes bröder blev arkebuserade av nazistiska Einsatzgruppen.

Zelenskyj växte upp i Kryvyj Rih, en stad som utsattes för massiv förstörelse under den tyska ockupationen. Tidigare en industristad och ett av Sovjets största gruvcentrum, senare präglad av nedgång och gängkrig och en av de mest kriminellt belastade städerna i forna Sovjet.

Tillsammans med vänner startade han tidigt teatergruppen Kvartal 95, namngiven efter stadsdelen han växte upp i. De använde humorn som motmedel mot sin destruktiva och omgivning och kom snart att bli en av de mest inflytelserika tv-underhållningsgrupperna i den postsovjetiska världen.

Som komiker och skådespelare avhandlade Kvartal 95 både Majdan revolutionen, Rysslands annektering av Krim och kriget som

Moskva för i Donbass via separatister. Programmen med serier, reklam och tecknad film retade både intellektuella och patrioter men Zelenskyj blev snabbt en superstjärna. I humorserien Folkets tjänare spelade han president och tre säsonger såldes också till Netflix, den största succén i ukrainsk tv-historia. Som ägare av produktionsbolaget, producent, medförfattare och huvudrollsinnehavare var Zelenskyj nu en välbärgad affärsman som med blicken mot Ryssland exporterade sina program till hela den ryskspråkiga världen.

Men Folkets tjänare var också enligt författarna en krigsmaskin, en osäkrad handgranat inkastad av en oligark för att driva ut en annan. Kolomojsjyj, stormrik oligark och ägare av åtta tv-kanaler där gruppen Kvartal 95 ingick, använde programmen till att driva bort sin antagonist, dåvarande presidenten och chokladmiljardären Porosjenko.

Zelenskyj blev Ukrainas president 21 april 2019 efter att ha fått 73 procent av rösterna. En förkrossande seger. Den avgörande debatten mot Porosjenko på Olympiastadion beskrivs i boken som en kamp mellan David och Goliat, en cirkusföreställning där skådespelaren snabbt manövrerade ut den sittande presidenten.

EU:s delegation i Ukraina var däremot inte imponerade vid sitt första möte med Zelenskyj.

"Han var inte bra, var absolut inte insatt i frågorna, ibland inte ens i vissa grundläggande internationella frågor. Vi gick därifrån besvikna allihop. Och han skulle styra landet om två månader!"

berättar en av ambassadörerna på plats. Mötet blev en chock för Zelenskyjs team. Det blev nu viktigt att snabbt dölja "instagramkandidatens" tomma politiska program. Han förbättrade sina bakgrundskunskaper, tillägnade sig faktaunderlag och finslipade sin dåliga engelska. Vid sitt installationstal angav han tre prioriterade områden för

mandatperioden; Europa, fattigdomsbekämpning och fred i Donbass. *"Några månader senare var det inte längre samme man"* fortsätter diplomaten.

Zelenskyjs familj och arbetsmiljö var helt ryskspråkig, numera talar han enbart ukrainska vid offentliga framträdanden efter att tidigare ha hånats av intellektuella kretsar för sin oförmåga att behärska språket.

Under sin presidentperiod har han hittills varit utsatt för minst tre misslyckade mordattentat.

Zelenskyj står för en ny generation liberala politiker. Han saknar erfarenhet men beundrar och försöker härma **Justin Trudeau** och **Emmanuel Macron**. Han har ett utpräglat sinne för PR, arbetar oupphörligt på sin image som är noga uttänkt. Han säger själv; Jag har producerat budskap i femton år nu, jag betraktar mig som proffs på det här området, kapabel att förmedla budskap på statlig nivå.

När ryska medier i krigets början trumfar ut att alla Ukrainas ledare har flytt landet publicerades den numera klassiska videon på Instagram där de alla står kvar vid presidentpalatset. Från december 2021 till två dagar efter krigsutbrottet när videon visades steg Zelenskyjs popularitet från 38 till 91 procent..

Alla därpå följande videor på Facebook och Youtube visar att presidenten och hans team behärskar den visuella kommunikationens koder till fullo, han omger sig med medarbetare som är proffs på audiovisuell produktion.

Flexibilitet verkar vara en annan styrka han besitter. Som en kameleont byter han färg utifrån sina landsmäns önsknings. Zelenskyj har till exempel enligt författarna en barndomsvän som ansvarar för kontakterna med oligarkerna samtidigt som han undertecknar en antioligarklag i september 2021.

Han tackade glatt ja till inbjudningar från Rysslands tidigare premiärminister Medvedev och Ukrainas tidigare president Janukovitj, den senare dömd för högförräderi och för att ha

hjälpit Ryssland att annektera ukrainskt territorium. Han har en nära politisk, ekonomisk och strategisk relation med Turkiets president Erdoğan.

Zelenskyj blev själv miljonär genom kontrakten med oligarken Kolomojsjys tv-bolag. Det har genererat i bland annat en 15-rums villa i Toscana med ryska oligarkerna Abramovitj och Deripaska som grannar och minst tre lägenheter i centrala London. Tillsammans med sina medarbetare på Kvartal 95, det ambitiösa produktionsbolaget, har han underlåtit att deklarera 40 miljoner dollar från radio- och tv-kontrakt som placerats i off-shorebolag vilket framkom i granskningsarbetet kring Panamadokumentet.

Många frågor hopar sig efter att ha läst den här biografien. Vad står Volodymyr Zelenskyj egentligen för? Vad är det som gör att han inte ger upp? Vilken framtid har Ukraina efter kriget?

Vid 44 års ålder har Zelenskyj varit komiker, skådespelare, producent, företagsledare och president. Han blev president genom att utlova fred med Ryssland, men inte till priset av att ge upp Ukrainas suveränitet. Han var då han tillträdde varken hatisk eller krigisk men blir i stället snart en ledare för ett land i krig. Plötsligt blir han tvungen att använda alla sina förmågor för att bekämpa Rysslands och Putins hänsynslösa invasion. Han kliver då fram som en orädd ledare för sitt land och för frihetskampen.

Zelenskyj är inte någon intellektuell, inte någon tänkare. Han verkar vara en pragmatisk statsman med enkla idéer, som bygger hela sin image på sin förmåga att skapa starka politiska budskap, budskap som alla kan känna igen sig i. Det är hans styrka, det som gör att han i kriget blir en samlingspunkt för en nationell identitet och för en ukrainsk demokrati svårt anfränt av korruption och hemliga uppgörelser.

Zelenskyj är nu frontfigur för ett land med svikna medborgare

och desillusionerade ideal som vill tillhöra det moderna Europa med en normal president som liknar dem.

Finns det en lösning i sikte eller blir det ett närmast ändlöst utnötningskrig? Ingen sida kommer att kunna uppnå alla sina mål. En förhandlingslösning där Ukraina får garantier för sin existens och Ryssland får garantier om att Natos trupper inte förläggs längs gränserna, är det möjligt?

Mot den lösningen talar Natos utvidgning, de amerikanska nykonservativa som vill försvaga Ryssland och hela stormaktsspelet mellan USA, Kina och Ryssland.

Kan man överhuvudtaget tala om krigshjältar längre? Nationalism och hämnd bygger inte fred på sikt. Krig förändrar alla människor, både angripare och angripna. Ukrainas folk kommer sannolikt inte att gå med på en fred som man menar gynnar angriparen så länge man fortsätter riskera livet genom att bekämpa Ryssland.

Europas yngsta nationalstat genomgår just nu ett slags elddop där man tvingats konfrontera sin forna imperialistiska kolonialmakt. Efter sju årtionden av sovjetstyre var Ukraina vid självständigheten 1991 en instabil nation utan egna statstraditioner och solid politik, uppdelat i religiösa och språkliga tillhörigheter, skakad av postsovjetisk rövarkapitalism och plundrad på sina resurser av oligarkerna. Vad händer efter kriget?

För den som vill ha en djupare förståelse, veta mera, få nya tankar och se olika perspektiv rekommenderas dessa mycket lättlästa och oupphörligt intressanta 170 sidor. Genom tillbakablickningen på Ukrainas historia ges en hel del förklaringar till vad som lett fram till dagens situation. Fram träder en komplicerad och mångfasetterad bild av en president, ett land, ett folk.

Heléne Nellvik

Volodymyr Zelenskyj I huvudet på en hjälte

Originalets titel: Volodymyr Zelenskyj Dans la tête d'un héros

Översättning: Nils Wadström

Bokförlaget Polaris

Régis Genté - Stéphane Siohan

VOLODYMYR

ZELENSKYJ

I huvudet på en hjälte

POLARIS